

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Godlycke Kracht Van De Goede Wercken Ghegront Op Het Waere Gheloof

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

VI. Capittel. Wort bewesen uyt de schrifture dat soodanighe goede
wreken verdienstigh voor Godt sijn.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71472)

VI. CAPITTEL.

Wort bewesen uyt de Schrifture dat soodanighe goede wercken verdienstigh voor Godt sijn.

Dit bewijst eerst van de goede wercken in het ghemeen: 1. **E**t is seker dat de Schrifture op menighe plaetsen enen loon/ ofte kroone toeschijft ofte belooft aen de goede wercken: alsoo seght den H. Paulus 1. Cor. 3. 8. Een yghelijck sal sijnen loon ontfanghen naer sijnen arbeyt. *Matth. 5. 12.* seght Christus tot sijne Apostelen: Sijt verblijdt, want v.l. loon is overvloedigh in den Hemel. *Item. Matth. 20. 8.* Roept de werck-lieden ende gheeft aen hun haeren loon. *Item. Apoc. 11. 18.* Den tijdt der dooden is ghekomen om gheoordeelt te worden ende om den loon te gheven aen uwe dienst-knechten, Propheten en Heylighen. *Item. Apoc. 22. 12.* seght Christus: Siet ick kome haestelijck ende mijnen loon is met my, om aen een yghelijken te gheven ghelijck sijn werck sal sijn.

Bemerckt hier 1. **D**at desen loon is de eeuwighe gloze. 2. **D**at dit woordken loon, eyghentlijck moet ghenomen worden ghelijck het luyd/ want daer en is gheene reden om dat anders te versten. 3. **D**at desen loon sal ghegheben worden minder of meerder naer dat een peders werck wesen sal/ want soo seght Paulus: **E**lck sal sijnen loon ontfangen naer sijn arbeyt, ende den H. Ioannes seght. **N**en een yghelijck sal ghegheben worden/ ghelijck sijn werck sal sijn.

Hier uyt volghet dat de goede wercken der Christenen verdienstigh sijn van de eeuwighe gloze: Want de wyle de Schrifture in dit stuck de gelijckenisse van arbeiders ofte werck-lieden gebuyet die gheenen loon en ontfanghen ten 3° dat-se den selven dooz hunne wercken verdienen / alsoo en kan de eeuwighe gloze goenen loon wesen/ noch
so

soo ghenoemt worden in de schryfture / ten zy dat wy die gloze dooz onse goede wercken verdeen.

Hier teghen komt Calvijn met sijne gewoontlike ende spottelike verklaringhe / segghende dat dit woordken loon, onepghentlijck moct ghenomen worden: Want / seyt hy / het eeuwigh leben wozt in de schryfture een erfdeel ghenoeit / soo en kan het dan eyghentlijck gheenen loon sijn / alsoo het niet recht de kinderen toekomt om dat-se kinderen sijn / ende niet om dat-se dit dooz hunnen arbeit verdient hebben.

Ich antwoorde. 1. Het eeuwigh leben wozt in de schryfture / ofte niet / ofte ten winsten soo dichtwils eenen loon, als een erfdeel ghenoeit: hoe sal my nu Calvijn konnen betoonen dat het onepghentlijck eenen loon is / ende eyghentlijck een erfdeel / ende niet liebet contrarie / eyghentlijck eenen loon / ende onepghentlijck een erfdeel: ofte waarom niet beyde eyghentlijck eenen loon booz soo veel als het beloost is aen de ghene die sullen arbeiden / ende een erfdeel booz soo veel als het aen de kinderen alleen wozt ghegheven?

De Calvinisten sullen my seggen: Indien de kinderen recht hebben op 't eeuwigh leben als wesende hun erfdeel / wat is het van noode daer booz te wercken?

Ich antwoorde: om dat Godt ende Christus dit soo begheert hebben dat sijne kinderen die tot 't ghebruyck van de reden ghekomen sijn met hunnen eyghen arbeit het eeuwigh leben sonde verkrighen / op dat het hun sonde toekomen / ende dooz recht van erfdeel, ende dooz recht van loon. Dit en is niet wonder: Want aen Christo self quam de gloze sijns lichaems / ende de verheffinge sijns naems toe / om dat hy den Sonne Godts was / ende nochtans hy heeft moeten lijden seght de schryfture / om in sijne gloze te gaen die hem toequam van recht ende nature weghe / sae / Godt heeft hem verheven / ende eenen naem ghegheven boven alle

alle naemen / om dat hy sich berootmoedigh
hadde / ende ghehoorzaem was gheweest tot de
doodr.

Nu betwijfe ick noch hoorder dat de goede
wercken verdsenen. Ghelijck aen de goede wer-
cken het eeuwigh leven beloofte wort als eenen
loon, soo wort het oock beloofte als eene kroone.
Alsoo seght den H. Jacobus *Cap. 1. 12.* Saligh is den man
die bekoringhe lijdt, want als hy beproeft sal gheweest
sijn, hy sal de kroone des levens ontfanghen. *Item. 1.*
Petri 5. 4. Als den Prince van de herders verschenen sal sijn,
ghy sult ontfanghen de onverderflijke kroone der glorie.
Item. Apoc. 2. 10. Sijt ghetrouw tot'er doot, ende ick
sal u gheuen de kroone des levens. *Item. 2. Timoth. 4. 8.*
seght den H. Paulus: Ick hebbe eenen goeden strijdt ge-
streden, ick hebbe mijnen loop volbrocht, het gheloove
behouden, voor de reste wort voor my bewaert de kroone
der gherechtigheyt &c. Om nu te toonen dat wy dese
se kroone dooz onsen arbeit ende wercken verdsen-
nen / stelt den H. Apostel ons hoort *1. Cor. 9. 25.* de
ghelijkenisse van de ghene die in de strijdbane/
ofte loop-bane plachten te loopen: Weet ghy niet,
segt hy / dat de ghene die in de strijtbane loopen, allegaer
loopen, ende nochtans eenen den prijs ontfanght? loopt
dat ghe moocht aenvatten: Die in de strijtbane liepen
deden dit om eene verderflijke kroone t'ontfanghen, wy
om eene onverderflijke. Hoe bestaet dese ghelijkenis-
se vande Apostel indien wy dooz onsen arbeit ende
de wercken de kroone van 't eeuwigh leven niet
en verdsenen: is het niet seker dat de ghene die in
de strijdbane liepen dooz haren arbeit eene ver-
ganckelike kroone erghens van olijf-sacken ofte
eyken-blaeders oprechtelijck verdsenen: alsoo/
seght den H. Paulus moeten wy oock loopen/waer-
om? om eene onberganckelike kroon te verdsenen:
Want ist sacken dat hy ghelijkenisse maect tus-
schen het loopen, waerom oock niet tusschen het
verdsenen?

Indien de Calvinisten wy segghen dat'er gheene
propozite en is tusschen de goede wercken die wy
doen/

doen/ ende den loon des eeuwighen lebens; want Paulus seght/ dat het lijden van desen tijt niet weerdigh is der toekomende glorie. By exempel / die houbere kroonen booz een paer schoenen sou gheben / die en soude gheenen verdienden loon zyn/maer eene milde ghifte.

Ich antwoorde. 1. Daer en is oock gheene proportie tusschen de sonde en 't eeuwigh byer/ niet te min dooz eene doodelijcke sonde alleen verdientmen eene eeuwigh straffe / waerom en verdientmen dooz de goede wercken niet eben de eeuwigh brenghet; te segghen alle onse goede wercken sijn onvolmaecht ende besotelt / dat is soo veel gheseyt als het goet is quaet/ ende de deught is sonde/ twee dinghen reghel-recht strijvende tegghen malkanderen.

Ich antwoorde. 2. Dat Paulus 2. Cor. 4. 17. wydruckelijck seght / dat het ghene hier in dit tegenwoordigh leven eene korte ende lichte verdruckinghe is, in ons nochtans werckt ofte voort-brenghet een eeuwigh gewicht van glorie. Wat proportie is 'er tusschen eene korte ban eenen ooghenblick/ ende lichte verdruckinghe/ ende tusschen een eeuwigh ghewicht ban glorie/ hoe kan dan soo eene verdruckinghe eene eeuwigh ghe glozte voort-brenghen?

Niet uyt verdienste, antwoort den Dordrechtischen Bijbel Num. 34. maer uyt enckele ghenade.

Kan men dwaer antwoorde versieren? de questie is hier/ of dit gheschiet uyt verdienste/ ofte uyt ghenade / ende den Bijbel antwoort niet uyt verdienste maer uyt ghenade: dat is de questie: wy segghen dat het uyt verdienste / niet uyt enckele ghenade gheschiet/ten sy booz soo veel als dat niemant sonder de gratie ofte ghenade Gods kan verdienen. Der-halven aenghesien dat den Bijbel selve bekent dat onse verdruckinghe/ oock van een ooghenblick/ soo Paulus die noemt/ eene eeuwigh glozte kan voortbrenghen, hoe en is die verdruckinghe gheene oor/ake mede-werckende met de gratie/ van het ontfanghen der eeuwigher glozte/

rie/ want al wat prijs voort brengt, 't zy zedelijck
ofte andersing / is oorzake van 't ghene het boozt-
henght / maer de verdzuckinghe brengt in ons
boozt de eeuwige glozie / soo is sy dan samen met
de gratte oorzake van het ontfanghen der eeuw-
gher glozie / sy en kan gheene andere als verdie-
nende oorzake zyn / dat is / dat Godt ons de eeu-
wighe glozie geeft upt opsichte van de verdzuckin-
ghe / ende om de verdzuckinghe / ergo de verdzuc-
kinghe verdient de eeuwige glozie.

Ik antwoorde. 3. Wat proportie was'er tus-
schen den arbeijt van de ghene die maer eene ure
ghewerckt hadden / ghelijck *Matth. 20.* herhaelt
wordt / en tusschen de ghene die eenen heelen dagh
hadden ghewerckt ? sy ontfinghen nochtans alle
ghelijckelijck / ende alhoewel den prijs vande ghe-
ne die maer eene ure ghewerckt hadden ongelijc-
kelijck meerder was als den arbeijt die se gedaen
hadden / ghelijck-men kan sien upt de andere die
langher ghewerckt hadden / daerom nochtans en
siet dit gheenen verdienenden loon te zyn / ghelijck
klaerlijck blijkt upt de Schrifture; reden is / ont
dat den Vader des huysghesins met allegaer op
den selven prijs was ober-een-ghekonien / ende
't was in sijne belieste eenen minderen arbeijt te
loonen met meerderen prijs; alsoo heeft Godt / die
door desen Vader des huysghesins bereckent
wordt / het eeuwigh leven als loon oock aen de
in nste goede wercken beloofst; schoon dan daer
tusschen beyde gheene proportie en is soo veel als
de saken selve aen-gaet / daer is nochtans pro-
portie om dat Godt dit soo ghestelt ende beloofst
heeft.

Laet ons noch al voozbergh upt andere Schrift-
uer-plaersen bewijzen dat onse goede wercken
verdienstigh zyn: *Matth. 16. 27.* wordt gheseyt:
Den sone des menschs sal komen in de heerlijckheydt sijns
Vaders, alsdan sal hy een yghelijken vergelden naer sijne
wercken. Item *Matth. 6. 4. 6.* Doet uwe aelmoesse in
het verborghen, ende uwen Vader die in 't verborghen siet
die

die sal 't u in 't openbaer vergelden, bidt uwen Vader in 't verborghen, ende hy sal u in 't openbaer vergelden: *Luce 14. 13.* Als ghy eene maeltijt hout, soo nootdr de arme, het sal u vergolden worden in de verrijenisse vande rechtveerdighe.

Wat my nu eens eenen Calvinist segghe of eene ghifte upt enckele misthept ofste ghenade / sonder eenighen bozigen dienst / kan vergeldinghe genoemt worden: wie heeft opt yemant soo hooren spreken aen eenen armen mensch / die hy eene aelmoesse gheeft u t loutere misthept: Ick ghebe u dese aelmoesse tot vergeldinghe: wat is dan vergeldinghe? 't en is anders niet als yet gheben boozden dienst die een ander booz ons ghedaen heeft / soo dat 'er gheene vergeldinghe wesen en kan daer gheene verdiensten en zijn; maer de Schryftuere seght openlijck dat onse werken / namelijk oock de aelmoessen / ende ghebeden / van Godt sullen vergolden worden / ergo onse werken / namelijk oock de aelmoessen ende ghebeden zijn verdienstigh.

De Calvinisten en konnen hier niet segghen dat-se wel verdienstigh zijn van eenigh tijdelijck goet / maer niet van het eeuwiggh: Want Christus seght dat-se sullen vergolden worden in het leste oordeel / ofte in de verrijenisse / dan sal al het tijdelijck goet upt zijn / ergo soo sullen-se aldan vergolden worden alleen met het eeuwiggh.

Dit bewijse ick noch meer upt andere werken in het besonder. *Matth. 25.* staet dat Christus aen de rechtveerdighe in 't oordeel sal segghen: Komt, besit het Rijk, want ghy hebt my te eten ende te drincken ghegheven, ghy hebt my ghekleet, ghy hebt my in den kercker besocht &c. Hoe kost Christus met klaerbert woorzen segghen dat dese boozsepepe werken van bermertigheyt de waere oorsake sijn waerom dat hy aen de rechtveerdighe in 't oordeel den loon van 't eeuwiggh leven sal gheben: sijn die werken oorsake daer van / sy en konnen geene andere wesen als eene verdienende oorsake.

Hier teghen beginnen de Calvinisten noch eens te gupchelen: Want hunnen Dordrechtischen Bybel seght Num. 32. Dese wercken van bermertigheyt worden hier voortgebracht niet als verdienende oorsaken der saligheyt, maer als openbare ghetuyghenissen ende teekenen haerders gheloof, die om de verdiensten Christi uyt ghe-made sullen beloont worden.

Hebbe ick gheene reden om te segghen dat dit puer gupchelen is? Want waer wordt hier mentie ghemaect van het gheloof? nergens. Waer van teekenen of ghetuyghenissen des gheloofs? nergens. Wat komen sy ons dan eene schrifture doozstellen die se uyt hun eyghen vernuft met dyp by-een-ghenaepde stucken ghelapt hebben? waer toe ghelapt? waer toe verduystert dat de Schyzfruer niet en seght? waer toe verduystert dat klaerder is als het sichte vanden middagh: neemt de Schyzfrure ghelijck-se leght / en daer mede ghedaen.

Ja / segghen sy / de eerste oorzake van de saligheyt wordt hier gestelt den zegghen van den hemel-schen Vader.

Wie twijffelt daer aen? hebt ghy dan noyt ghelesen 2. Cor. 3. 5. dat wy van ons selven niet bequaem en sijn yets te dencken als uyt ons selven, maer dat onse bequaemigheyt uyt Godt is? niemant en heeft opt ghe-loochent dat de eerste oorzake van onse saligheyt de gracie Godts is / sonder die en sijn wy niet bequaem yets te doen of te dencken nut tot de saligheyt: Maer hier uyt en volght niet dat de mede-werkende of te tweede oorzake van onse saligheyt de goede wercken niet en sijn / contrarie blycht uyt al het boozgaende.

ick slupte dit schyzt met eene opwozpinghe / die de onghelerde Calvinisten gheduerigh in den mont hebben / te weten / Luc. 17. 10. Als ghy al sult ghedaen hebben wat u bevolen is, seght wy sijn onnutte knechten. Dit is soo slecht een bescheet dat het niet en verdient beantwoort te worden.

Want booz eerst. Christus en seght niet dat wy onder daer onnutte dienst-knechten sijn als wy al-

les ghedaen hebben dat ons beboelen is / maer hy wilst alleen dat wy ons souden berootmoedighen / ende segghen dat wy onnutte knechten sijn: 't is wat anders inder daet sulcx te sijn ende wat anders upt ootmoedighen ofte vernederinghe des ghemoets te segghen dat wy sulcx sijn: Alsoo seide de Alderh. Maghet dat sy de dienst-maeght des Heeren was / daer sy nochtans sijne moeder was.

2. Wy sijn oock inder daet / te weten respectue-lyck / onnutte knechten naer dat wy alles gedaen hebben dat ons beboelen is / want ten opsichte van onse eyghen krachten en konnen wy niet een sijn upt-rechten dat nut sy ter saligheyt: Maer ten opsichte van de gracie Godts die ons versterckt ende bequaem maect om wercken te doen die nut sijn ter saligheyt / konnen wy alles, ghelijck ons den H. Paulus leert *Philip. 4. 13.* segghende: Ick kan ofte vermagh alle dinghen door Christum die my versterckt. De onnuttigheyt van die wy hebben is van twegghen onse natuerlijke krachten / de nuttigheyt komt ons van wegen de Godlijke gracie die ons versterckt ende onse goede wercken bequaem maect om te verdienen.

3. Niet teghensstaende dat Christus wilst dat wy ons selven onnutte knechten souden noemen / soo ist nochtans dat hy *Matth. 23. 21.* de ghene die de talenten / namelijk de gracie van Godt hun ghegeben / wel besteed hebben / seght te wesen goede ende ghetrouwe dienst knechten, ende geest-se het eentwigh leven om dat sy getrouw sijn ghetweest oock over een wepnigh.

Ja dat meert is soo verre ist van daer dat Christus soodanighe die alles wat hun belast is / sullen ghedaen hebben / seght onnutte dienst-knechten te wesen / dat hy se ter contrarie *Ioan. 15. 14. 15.* te goet kent om selvs knechten te heeten: Ick en sal u sepe hy / nu gheene dienst-knechten noemen, maer vrienden, want ghy sijt mijne vrienden indien ghy doet dat ick u bevele.

Sullen de Calvinisten hier noch de ooghen niet openen / ende sien wat booz berdzaeyde schryftures plaetsen dat men hun in de handt steect als men

37
hun wijs-maect / dat Christus soodanighe / die
les sullen ghedaen hebben dat hun belast is / seggt
onnutte dienst-knechten te wesen / daer hy ter contra-
rie seggt dat se gorde ende ghetrouwe dienst-knechten,
sae gheene dienst-knechten meer en sijn / maer sijn
ne vrienden ? Hy en wilt dan anders niet als dat
wy dan ons selben sullen spreken ende gheboeken
als of wy onnutte dienst-knechten waren / maer
hy en seggt niet dat wy sulcx sijn inder daet / nae-
melijck als wy alles sullen ghedaen hebben dat
ons bevolen is / want alsoo sijn wy inder daet
goede ende ghetrouwe dienst-knechten, sae eyghentlijck
selfs gheene dienst-knechten / want vrienden
Godts / sae ghelijck Paulus seggt 2. *Timoth.* 2. 21. Va-
ten ter eere, gheheylight, tot alle goet werck bereydt, hoe
kan hy onnuttig sijn die een vat ter eeren is? die ghe-
heylight is dooz de gratie Godts / dooz de welke hy
versterckt zijnde bequaem is om goede wercken /
dat is / die nut ter saligheyt sijn / te doen?

Dooz 't leste / hoe ist moghelijck dat de Calvini-
sten sich gheduerigh laten paepen met soodanighe
verklarighen bande Schrifte / die hunne Pre-
dikanten alleen uyt den dupm hebben gefoghen ?
Want al wat dese roepen tegen onse klare Schrif-
tuer plaetsen rakende de berdienstē der wercken /
en is anders niet / als / uyt ghenade ende niet uyt ver-
dienstē, ofte / dat moet oneygentlijck verstaen worden.

Wy toonen hun vooz de oogh dat het eeuwiggh
leben eenen loon vooz de goede wercken woort
ghenoemt in de Schrifte : Sy roepen / dat moet
oneygentlijck verstaen worden, om dat het eeuwiggh
leben een eisdeel ghenoemt woort. Wy toonen dat
dit niet en volght : Want ghelijck eenen Vader
kan ende magh willen dat sijnen sone het erfdeel
dat hem toe-komt dooz goede dienstē berdiene /
ander sijn dat hy'er hem van sal berooben / alsoo
blijckt het uyt menighe plaetsen bande Schrifte-
re dat Godt oock begheert heeft: *Matth.* 19, 17. Wilt
ghy in 't eeuwiggh leven gaen, onderhout de gheboden.
Rom. 2, 13. De hoorders der wet en sijn niet rechtvee-
digh

digh voor Godt, maer de doenders der wet fullen gerecht-
veerdicht worden. *Matth. 25.* Gaet in het eeuwigh wyer,
want ghy en hebt my niet e'ten noch te drincken gheghe-
ven &c.

Wp toonen / 2. dat hy de kroone des levens ont-
fanghen sal die bekoringhe lydt, die ghetrouw tot'er
doot is, die eenen goeden strijdt heeft ghestreden &c. Hier
teghen roepen de Calvinisten, die kroone sal hem ge-
gheben worden upt enckele ghenade / niet upt
berdiensfen: Maer wp toonen dat Paulus ons ber-
ghelijck by de ghene die in de strijdt-bane liepen/
ende oprechtelick dooz haren arbeit eene kroone
berdienden / waer upt wp seer wel beslupten op
dat de ghelijcknisse Pauli bestae / dat wp mede de
kroone des eeuwighen lebens niet alleen upt ghe-
nade/maer oock upt berdiensfen bekomen.

Wp toonen 3. Dat Godt een peder verghelden
sal naer sijn wercken / namelijk de aelmoessen/
gheboden &c. Hier roepen-se wederom dat dese
wercken gheene berdiensende oorzake maer ghet-
rugghenissen des gheloofs sijn die upt genade be-
loont worden: Maer wp toonen hier teghen dat
de Schrifture op die plaetsen niet eens ghewach
en maect dat die wercken ghetugghenissen des
gheloofs sijn/maer wel oorzaken die het eeuwigh
leben in ons voort brenghen, ghelijck-men kan sien
2. Cor. 4. 17. Verhalven / daer en kan gheene ver-
geldinghe sijn/daer gheene berdiensfen en sijn.

Wp toonen 4. upt den H. Iacobus dat den mensch
gherechtveerdicht wort niet alleen upt 't ghelooft
maer oock upt de wercken / ende dat de wercken
mede wercken met het ghelooft tot de rechtveer-
digheyt: Hier teghen roepen sy dat de wercken al-
leen tekenen sijn vande voozgaende rechtveerdig-
heyt: Maer wp toonen dat de woorden vande
Schrifture soo klaer sijn dat-se niet anders en
konnen verstaen worden dan gelijckse daer leggen
alsoo Iacobus gheen ghewach en maect van te-
kenen/ soo als boven betwefen is.

Tot meerder eere Gods.